
**TENDENCY OF MOVEMENT OF BASIC INDICATORS OF THE FINANCIAL
STABILITY OF THE BANKING SECTOR IN THE REPUBLIC OF SERBIA**

Tatjana R. Mrvić

Academy of Business Professional Studies Belgrade, Republic of Serbia, tatjana.mrvic@bbs.edu.rs

Dušica Karić

Academy of Business Professional Studies Belgrade, Republic of Serbia, dusica.karic @bbs.edu.rs

Abstract: The banking sector in each national economy has a very important and specific role in relation to the fact that it forms the basis of all financial flows in it, and therefore the key role and essential importance for the overall economic activity in it. The aim and purpose of this paper is to demonstrate the necessity and essential importance of monitoring the basic indicators of the financial stability of the banking sector. Otherwise, if negative trends in the financial stability indicators of the banking sector occur, and they are not monitored or recognized as the first instability signals, this can contribute to destabilization of the banking sector. It is very important to identify certain discrepancies in bank operations, to look at bank liquidity, cash flows, structure of placements, risky placements, etc., to assess in advance the bankruptcy possibilities of a bank within the banking sector, as this can point to potential crisis areas in the banking sector that would make the entire banking system unstable and the possibility of its collapse should not be excluded. Such tendencies would further burden the banking sector due to the lack of confidence of the investors in the banks and their placements, their money investment would be reduced, their investments would be withdrawn, the inflow of funds sources for the bank placements would be reduced and etc. Such tendencies would lead to major negative consequences for the entire national economy. It should be noted that, in addition to legal regulation, supervision, control and monitoring by the banks themselves and the Central Bank, the rating of the banks by external credit rating agencies has taken a very important role, as well as the public and transparency of the operations of all banks within the national banking sector, on the basis of which additionally the banks' operations tendencies can be objectively and independently monitored. Pointing to this fact in this essay makes its practical applicability and usefulness, and therefore originality, and leads to the conclusion that only in this way can the negative consequences of bank failures be prevented and the additional burden on the state budget with necessary financial intervention by the state in order to prevent the financial economic crisis and its further multiple effects on the real economy sector, financial and stability of the entire national economy. In carrying out the subject research existing practical and theoretical knowledge in the field of banking are used, as well as the usual classical and modern research methodology (analysis, synthesis, trend monitoring, analytical - synthetic method, method of comparative analysis, etc.) and access to the matter using the original data with appropriate tabular, graphical and diagrammatic representations, which resulted with the conclusion about the state of the banking sector of the RS and possible changes that would contribute to the sustainability of its financial stability.

Keywords: Banking sector, indicators, investments, stability

**TENDENCIJA KRETANJA OSNOVNIH POKAZATELJA FINANSIJSKE STABILNOSTI
BANKARSKOG SEKTORA U RS (RS)**

Tatjana R. Mrvić

Akademija poslovnih strukovnih studija Beograd, Republika Srbija tatjana.mrvic@bbs.edu.rs

Dušica Karić

Akademija poslovnih strukovnih studija Beograd, Republika Srbija, dusica.karic @bbs.edu.rs

Rezime: Bankarski sektor u svim nacionalnim ekonomijama ima veoma važnu i specifičnu ulogu u odnosu na činjenicu da čini osnov svih finansijskih tokova u njoj. Shodno tome, on ima i ključnu ulogu i suštinsku važnost za odvijanje celokupne ekonomske aktivnosti nacionalne ekonomije. Cilj i svrha ovog rada je prikazati i potvrditi koliko je neophodno pratiti tendenciju kretanja osnovnih pokazatelja finansijske stabilnosti bankarskog sektora. U suprotnom, ukoliko bi došlo do negativnih kretanja pokazatelja finansijske stabilnosti bankarskog sektora, a ona se kao prvi signali nestabilnosti, ne prate i ne prepoznaju, to može doprineti destabilizaciji bankarskog sektora. Jako je bitno utvrditi određena odstupanja u poslovanju banaka, sagledati likvidnost banaka, kretanje priliva novčanih sredstava, strukturu plasmana, rizične plasmane, i sl., unapred proceniti mogućnosti bankrotstva neke banke u okviru bankarskog sektora, jer to može uputiti na potencijalna krizna žarišta u bankarskom sektoru koja bi celokupan bankarski sistem učinila nestabilnim, a ne treba izuzeti ni mogućnost njegovog kraha. Takve tendencije bi dodatno opterećivale bankarski sektor zbog nepoverenja

investitora u banke i njihove plasmane, smanjilo bi se njihovo ulaganja novca, došlo bi i do povlačenja njihovih uloženi novčanih sredstava, smanjenja priliva izvora sredstava za plasmane banaka i sl. Takve tendencije bi dovele do velikih negativnih posledica za celokupnu nacionalnu ekonomiju. Moramo napomenuti da je u tom smislu, pored zakonske regulative, nadzora, kontrole i praćenja od strane samih banaka i Centralne banke, jako veliku ulogu zauzelo rejting ocenjivanja banaka od strane eksternih kreditnih rejting agencija kao i javnost i transparentnost poslovanja svih banaka u okviru nacionalnog bankarskog sektora, na osnovu čega se dodatno nepristrasno i nezavisno, mogu pratiti tendencije poslovanja banaka. Ukazivanje na tu činjenicu u ovom radu čini njegovu praktičnu primenljivost i korisnost, samim tim i originalnost, i dovodi do zaključka da se samo na taj način mogu sprečiti negativne posledice bankrotstva banaka i dodatno opterećenje državnog budžeta neophodnom novčanom intervencijom države radi sprečavanja nastanka finansijske ekonomske krize i njenih daljih višesrukkih efekata na sektor realne ekonomije, finansijsku i stabilnost čitave nacionalne ekonomije. Vršanjem predmetnog istraživanja u radu, na primeru bankarskog sektora RS, korišćena su postojeća praktična i teorijska saznanja u oblasti bankarskog poslovanja kao i uobičajna istraživačka klasična i savremena metodologija (analize, sinteze, praćenja trendova, analitičko – sintetički metod, metod komparativne analize, i sl.) i pristupilo se materiji korišćenjem izvornih podataka uz odgovarajuće tabelarne, grafičke i dijagramske prikaze, koji su rezultirali zaključkom o stanju bankarskog sektora RS i mogućim promenama koje bi doprinele održivosti njegove finansijske stabilnosti.

Ključne reči: Bankarski sektor, indikatori, plasmani, stabilnost

1. UVOD

Finansijski sistem nacionalne ekonomije, kao skup njenih institucija, procedura i organizacija koje uspostavljaju tokove finansijske aktive između različitih grupa i subjekata u privredi, ima ogromnu i višestruku ulogu u funkcionisanju i održanju njenog stabilnog razvoja. Deo finansijskog sistema, bez obzira na činjenicu, da li se na njemu zasniva ili ne, čini bankarski sistem kao skup Centralne banke i banaka koje egzistiraju u njemu i čine njen najvažniji podsistem. Kako i koliko uspešno svoju funkciju obavlja bankarski sektor neke nacionalne ekonomije nam govore osnovni pokazatelji poslovanja svih banaka pojedinačno, kao i osnovni pokazatelji finansijske stabilnosti bankarskog sektora. Svi pokazatelji poslovanja banaka i/ili bankarskog sektora regulisani su važećim zakonskim propisima u RS, pre svega Zakonom o bankama, a zatim i podzakonskim aktima, pravilima, procedurama i odlukama kao što su odluke: o upravljanju rizicima banke, o adekvatnosti kapitala i o upravljanju rizikom likvidnosti banke. Dodatno, svi oni čine osnov na kome se može odrediti tendencija kretanja osnovnih pokazatelja finansijske stabilnosti celokupne nacionalne ekonomije. Bankarski sektor u RS, prema poslednjim podacima NBS²⁸, čini 27 banaka i njihova organizaciona mreža od 1610 poslovnih jedinica u kojima radi 22.996 zaposlenih bankarskih službenika uz, moramo napomenuti, tendenciju njihovog smanjenja. U strukturi banaka prema vlasništvu u bankarskom sektoru RS dominiraju banke u vlasništvu stranih lica (njih 20) pa sami tim njihova dominacija je evidentna i prema veličini njihove aktive, njihovog kapitala, njihove mreže i broju zaposlenih u njima. Korišćenjem vrednosti Herfindal – Hiršmanovog indeksa koncentracije u poslednjem periodu može se utvrditi da je u bankarskom sektoru RS stepen konkurencije banaka na zadovoljavajućem nivou, kao i da je koncentracija aktivnosti banaka na niskom nivou, što označava odsustvo bile kakve koncentracije i monopola u svim kategorijama relevantnim za ovaj model ocene. Najviše vrednosti ovog indeksa iskazane su kod depozita banaka pre svega depozita stanovništva i prihoda od različitih naknada koje banke naplaćuju, a najmanje kod ukupnih prihoda, naročito prihoda od kamata i kod krednih plasmana i datih kredita stanovništvu i ukupnih kredita. Da bismo pratili indikatore finansijske stabilnosti bankarskog sektora RS moramo sagledati, na osnovu kvalitetnih finansijskih izveštaja koji treba da budu istiniti i objektivno prikažu finansijsku poziciju, rezultat poslovanja i promenu finansijske pozicije banke, niz pokazatelja i kroz trenutno stanje i kroz određeni vremenski period. Ti pokazatelji uključuju celokupno stanje finansijskog potencijala i finansijskog plasmana bankarskog sektora, a pre svega, adekvatnost kapitala bankarskog sektora, indikatore finansijske zavisnosti banaka, kvalitet aktive banaka i njihovih izvora finansiranja sa različitih aspekata, profitabilnost banaka, rentabilnost banaka, stepen likvidnost banaka, osetljivost banaka na tržišne rizike i sl.

2. IZVORI FINANSIJSKOG POTENCIJALA BANKARSKOG SEKTORA

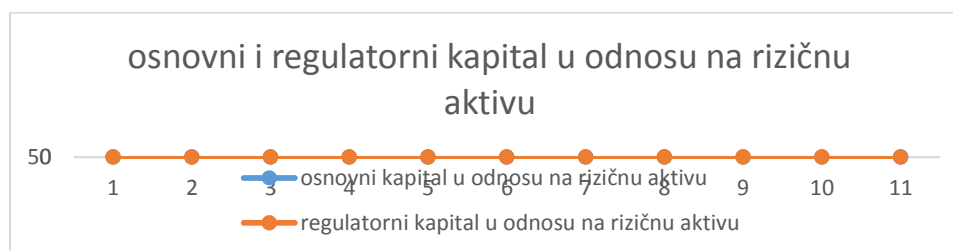
Kapital banke kao sopstveni izvor finansiranja banaka, njihovog finansijskog i kreditnog potencijala, predstavlja njegov najstabilniji deo. Sa jedne strane on predstavlja neophodni uslov za osnivanje i uspešno poslovanje banke koga formiraju osnivači banke a sa druge strane odlikava jačinu, stepen finansijske snage banke²⁹ i uspešnost poslovanja banke. Mora se navesti da kapital istovremeno predstavlja i trošak za banku zbog čega one nastoje da ga minimiziraju i u skladu sa tim

²⁸ Izvor podataka: Izveštaj NBS za II kvartal 2019 godine

²⁹ Kreditni rejting banke rejting agencije utvrđuju a osnovu finansijske snage banke i spremnosti države da interveniše

u slučaju bankrotstva banaka (Mrvić, 2014, p. 79.)

žele da održavaju nivo kapitala samo u granici neophodnog (Mrvić i Karić, 2019, p.265). Međutim, najbitnije je postići da kapital bude adekvatan i sa stanovišta minimalnog iznosa kapitala koji prema zakonskoj regulativi banka mora da održava i sa stanovišta procenjenog stepena rizičnosti plasmana sredstava banaka i drugih angažovanja bančnih sredstava jer on mora biti na potrebnom nivou za pokriće svih mogućih rizika kojima je banka izložena ili eventualno po relevantnoj proceni može biti izložena. Opšte prihvaćeno pravilo je, kao preporuka II Bazelskog sporazuma, da minimalni koeficijent adekvatnosti kapitala kao odnos kapitala i rizične aktive iznosi 8%. Regulatorna tela mogu propisati viši ili niži stepen koeficijenta adekvatnosti kapitala sopstvenom procenom rizičnosti. Praktično banka je dužna da u svakom trenutku održava kapital u nivou koji je potreban za pokriće svih rizika kojima ona može biti izložena u svom poslovanju, a najmanje u nivou koji je NBS odredila.³⁰ Pored toga, nakon globalne finansijske krize i njenih posledica koja je fokusirala učesnike na finansijskom i bankarskom tržištu na stepen značaja stabilnog finansijskog sistema, u pogledu kapitala, Bazelski sporazum III doneo je i preporuke za formiranje zaštitnih slojeva kapitala u vidu dodatnog akcijskog kapitala koji je banka u obavezi da formira i održava iznad propisanog regulatornog nivoa kapitala. U tom smislu u RS banke moraju da obezbede zaštitni sloj kapitala za sistemске rizike koji mogu nastati ciklično i to zaštitni sloj kapitala za očuvanje kapitala od 2,5% i kontraciklični sloj kapitala od 0%, zaštitni sloj kapitala za sistemski značajne banke u visini od 1-2% kao i zaštitni sloj kapitala za strukturni sistemski rizik u iznosu od 3% ukupnih deviznih i devizno indeksiranih plasmana, naročito onih banaka koje imaju 10% takvih plasmana. Posmatrano po godinama u periodu od poslednjih 11 godina (2008-2018) možemo konstatovati da je koeficijent regulatornog kapitala u odnosu na rizičnu aktivu uz izvesne oscilacije zadržao svoj procentualni iznos i poslednjih godina iskazao tendenciju rasta, dok je koeficijent osnovni kapital u odnosu na rizičnu aktivu imao sve vreme tendenciju rasta tako da je 2018 u odnosu na 2008 bio veći 17,8% a regulatorni kapital u odnosu na rizičnu aktivu u istom posmatranom periodu za 1,8%. Oba koeficijenta su sve vreme bila znatno iznad zakonom propisanog minimuma.

Kapital banaka je prema iskazanim pokazateljima bio najopterećeniji sa neto problematičnim kreditima banaka u periodu od 2011-2014. godine i u tom periodu kulminacija opterećenja je dostignuta 2013 godine u iznosu od 32,7%. Poslednjih godina je procenat opterećenosti opadao da bi npr. u poslednjem kvartalu 2017. godine bio 12,9%. Poslednji pokazatelji govore da su trenutno u RS u strukturi izvora sredstava kao finansijski potencijal banaka dominantniji transakcioni i ostali depoziti (primljeni depoziti) kao obaveze banke čine cca 70%, na drugom mestu su sopstveni izvori finansiranja cca 20%, dok su primljeni depoziti znatno niži i čine oko 7% pasive. Obaveze banaka su imale veću tendenciju rasta u odnosu na kapital banaka za oko 8%. Takvo povećanje je pre svega rezultat činjenice da su povećani depoziti od stranih banaka i transakcioni depoziti privrednih društava. Njihova ročna struktura je nepovoljna za banke obzirom da depoziti po viđenju, odnosno, depoziti do jedne godine čine oko 60% ukupnih depozita, jer takva činjenica umanjuje mogućnost banaka da dugoročno plasiraju svoj potencijal, odnosno stvaraju potrebu ročne transformacije sredstava banaka što može dovesti u pitanje stepen njihove likvidnosti. U tom smislu bi preporuka bila bankama da vrše stimulisanje dugoročne štednje. U odnosu na tendenciju smanjenja cene kapitala koji se plasira (aktivnim kamatnim stopama po kreditnim plasmanima), samim tim i pasivnim kamatnim stopama na depozite došlo je do smanjenja ukupne štednje stanovništva. U okviru štednih depozita devizna štednja još uvek ima veoma dominantno mesto (oko 94%), što dodatno povećava stepen deviznog rizika za banke i samim tim njihove tržišne osetljivosti. Kreditno zaduženje bankarskog sektora ima tendenciju pada, a u njihovoj strukturi dominantno je zaduženje, odnosno primljen novac od matica inostranih banaka i međunarodnih finansijskih institucija, tako da 93% ukupnog kreditnog zaduženja banaka pripada stranim bankama u većinskom vlasništvu stranih lica. Preovladjujuća valuta zaduženja banaka je evro, što dodatno čini da je devizni rizik konstantno prisutan u bankarskom sektoru. Pad „overnight“ kredita u strukturi kreditnog zaduženja je značajni pokazatelj likvidnosti bankarskog

³⁰U tom smislu razlikujemo tri koeficijenta adekvatnosti kapitala i to sledeća tri koeficijenta prikazanih: kao odnos akcijskog kapitala i rizične aktive banke – 4,5%; osnovnog kapitala i rizične aktive banke 6% i ukupnog kapitala i rizične aktive banke 8%.

sektora. Karakteristiku kreditnog zaduženja čini i trend smanjenja subordiniranih obaveza banaka koji su visoko koncentrisane na 5 stranih banaka (oko 60%) i oni obuhvataju obaveze prema stranim bankama, stranim pravnim licima, međunarodnim finansijskim institucijama, domaćim bankama i privrednim društvima.

3.FINANSIJSKI PLASMANI BANKARSKOG SEKTORA

Ukupna neto bilansna aktiva bankarskog sektora Srbije je poslednjih godina imala tendenciju konstantnog rasta i do 20,54% (2018: 2014). U strukturi neto aktive sve vreme dominiraju (cca 57% na dan 30.09.2017) krediti i potraživanja od komitenata. Rast kreditne aktivnosti pre svega prema privrednim društvima odnosi se na kredite za likvidnost, obrtna sredstva i plaćanje uvoza. Po svom karakteru to su krediti u stranoj valuti (najčešće evru) ili indeksirani deviznom klauzulom, što smanjuje devizni rizik plasmana banaka. Prema kriterijum veličine neto bilansne aktive prvih 5 banaka³¹ učestvuju u ukupnoj neto bilansnoj aktivnosti³² preko 50%, dok prve tri banke učestvuju sa skoro 40%. Učešće problematičnih kredita banaka u ukupnim kreditima je u najvećem procentu izraženo 2013 – 2015 godine, dok je u poslednjem kvartalu 2017. godine sveden na 9,9%. Bitno je da su obračunate rezerve za procenjene bilansne gubitke u odnosu na bruto problematične kredite u posmatranom periodu sa malo oscilacija uglavnom bile sve vreme na visokom nivou preko 100%, a u poslednjem kvartalu 2017 godine, kao i 2008 godine cca 33% više. Smanjenje neto kreditnih gubitaka, koji se u poslednjem periodu više iskazuju kao otpis nenaplativih potraživanja iz ranijeg perioda i ustupanje potraživanja, doprinelo je povećanju neto dobitaka banaka. Pod deviznim rizikom podrazumevamo rizik smanjenja profita banke usled promene u deviznim kursovima (Dušanić i Krstić, 2012, p.8) Da bismo utvrdili stepen tržišne osetljivosti banaka u pogledu deviznih oscilacija na tržištu posmatran je pokazatelj ukupna neto otvorena devizna pozicija banaka u odnosu na regulatorni kapital u periodu od poslednjih 11 godina, na osnovu čega se može reći da je najveći stepen izloženosti ovom riziku zabeležen 2008. godine od 7,4%, a najmanji od 2,9% u poslednjem kvartalu 2018. godine. Može se reći da je devizni rizik nizak u odnosu na maksimalno propisanu vrednost deviznog rizika tako da ne bude veći od 20% vrednosti kapitala banaka i to na kraju svakog radnog dana. Kreditni rizik se smatra primarnim rizikom sa kojim se banka susreće u svom poslovanju, odnosno to je rizik smanjenja profita banke usled neizvršavanja obaveza od strane dužnika po osnovu dospelog duga (Dušanić i Krstić, 2012, p.6). Kao što je navedeno, kreditni rizik je svakao dominantan u strukturi rizične aktive banaka (na dan 30.09.2018. godine 83%), nakon njega je zastupljen operativni rizik sa učešćem 15,6%, dok je tržišni rizik na nivou od 1,3%. Zbog smanjene tendencije rasta kreditnog rizika bankarskog sektora godine 2018. došlo je do „oslobađanja“ formiranih potrebnih rezervi banaka za procenjene gubitke po osnovu kreditnog rizika što je stvorilo pozitivan efekat na iznos osnovnog kapitala banaka.

Ključni makroprudicijelni indikatori finansijske stabilnosti bankarskog sektora R. Srbije

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.		2015.	2016.	2017	2018	T12019	T22019
<i>Adekv.kapitala</i>														
Regul. kapit. i riz. aktiva	21,9	21,4	19,9	19,1	19,9	20,9	20,0		20,9	21,8	22,6	22,3	23,7	23,2
Osn. kap. prema riz. akt.	17,9	16,5	15,9	18,1	19,0	19,3	17,6		18,8	20,0	21,6	21,1	22,6	22,1
Neto probl. kr. prema bil. kap.	13,4	22,1	29,0	31,5	31,0	32,7	31,0		25,9	17,6	17,7	9,7	8,2	8,1
<i>Kred. Plasm.</i>														
Uč.probl.kr.u uk	11,3	15,7	16,9	19,0	18,6	21,4	21,5		21,6	17,0	9,8	5,7	5,5	5,2
Vel.izl.:reg.kap	-	-	-	110,1	104,5	90,4	130,5		115,7	86,0	69,3	77,4	63,4	60,8
<i>Profitabilnost</i>														
Pr na akt. ROA	2,1	1,0	1,1	0,0	0,4	-0,1	0,1		0,3	0,7	2,1	2,2	1,7	1,8

³¹ Prema poslednjim podacima na dan 30.06. 2019. godine to su sledeće banke: Banca Intesa AD, Beograd 15,57%; Unicredit Bank Srbija, Beograd 11,53%; Komercijalna banka AD, Beograd 10,82%; Societe Generale banka Srbija AD, Beograd 8,33% i Raiffeisen Banka AD, Beograd 7,86%. Samim tim je i tržišno učešće navedenih banaka više od ostalih banaka a naročito Banca Intesa AD, Beograd koja je svoje učešće čak i povećala u odnosu na prethodno tromesečje za 0,1 procentni poen.

³² Ukupna neto bilansna aktiva banaka u RS na dan 30.06.2019. godine iznosi 3.809.980.200 (u 000 rsd)

Pr na kap.ROE	9,3	4,6	5,3	0,2	2,0	-0,4	0,6		1,5	3,3	10,5	11,3	9,7	9,7
Kam.marža prema br.dob.	60,5	62,6	64,2	67,3	64,4	67,5	66,6		65,7	64,6	58,4	60,0	62,9	63,9
Likvidnost														
Likv.akt.prema krat. obav.	75,7	75,1	70,1	70,6	65	66,4	66,7		61,3	56,6	50,9	50,5	51,9	48,4
Likv.akt.prema ukup.aktivi	47,8	49,0	43,7	42,3	38,9	41,0	42,2		40,5	38,9	35,1	35,7	36,6	34,2
Oset. na trž.riz														
Neto otv. dev. poz. i reg. kap.	4,2	1,1	1,6	4,2	4,6	3,3	2,6		2,8	2,3	2,4	4,3	0,5	2,5

Izvor: Izveštaj NBS - Osnovni pokazatelji poslovanja banaka u bankarskom sektoru RS

Može se reći da se banke bankarskog sektora RS pridržavaju svih propisanih pravila vezanih za indikatore rizika, poseduju svoju strategiju i politiku za upravljanje rizicima, procedure za identifikovanje i merenje rizika, unutrašnju organizaciju koja podrazumeva organizacione jedinice za kontrolu poslovanja banke i internu reviziju, adekvatne informacione sisteme i sl. koje doprinose efektivnom i efikasnom procesu upravljanja svim rizicima kojima banke mogu biti izložene ili su već njima izložene. Pored toga NBS vrši redovno praćenje i kontrolu poslovanja banaka kao i osnovnih i dopunskih pokazatelja rizika koji banke mogu dovesti u nezavidan položaj pa i eventualnog bankrotstva.

4. OSTALI INDIKATORI FINANSIJSKE STABILNOSTI BANKARSKOG SEKTORA

Likvidnost bankarskog sektora RS je izrazita jer bankarski sektor raspolaze viškovima likvidnih sredstava u dužem vremenskom periodu, znatno iznad regulatornog minimuma, čak i ukoliko posmatramo uži pokazatelj likvidnosti. Učešće likvidne aktive u ukupnoj bilansnoj aktivi bankarskog sektora RS je veoma stabilno. U čitavom posmatranom periodu likvidna aktiva u odnosu na kratkoročne obaveze je bila preko 50%, a 2008 godine i 68%. Likvidna aktiva u odnosu na ukupnu bilansnu aktivu je sve vreme je preko 30%, a 2008 godine bila je i 43%. Pokazatelj pokrića likvidnom aktivom uveden je kao jedan od pokazatelja finansijske stabilnosti bankarskog sektora prema preporukama III Bazelskog sporazuma koji je nakon svetske finansijske krize uveo kao preporuku pa i obavezu banaka za uvođenjem minimalnih standarda za upravljanje rizikom likvidnosti i minimalnih pokazatelja likvidnosti. Prema tim preporukama banke bi trebalo da uvedu zaštitne mere bruto izloženosti banaka, obezbede rezerve kapitala koje mogu da se povuku u periodima stresa, sprovedu stres testovi kroz minimum 5 scenarija, obezbede kvalitetna likvidna sredstva koja pokrivaju ukupan odliv kapitala za min 30 dana i sl. Efikasnost i stabilnost bankarskog sektora može se postići konstantnim vršenjem monitoringa, nadzora i kontrole poslovanja banaka. Uopšteno govoreći najbolji pokazatelj uspešnosti poslovanja banaka, mada često i iskrivljena slika u nerazvijenim ili nedovoljno razvijenim tržišnim ekonomijama, jeste tržišno formirana cena odnosno vrednost akcija banaka. U tom smislu sigurnije i adekvatnije je osvrnuti se pored ostvarene dobiti i na osnovne pokazatelje uspešnosti poslovanja banaka, odnosno koristiti koeficijente profitabilnosti kao što su prinos na aktivu (ROA), prinos na kapital (ROE), ostvarena kamatna i nekamatna provizionarna marža banke, operativni profit, prihodi po običnoj akciji (EPS) i sl. (Mrvić i Karić, 2018, p. 231). Poslednjih godina banke u bankarskom sistemu RS su povećale stepen svoje profitabilnosti, tako da većina banaka (preko 80%) ostvaruje dobitak u svom poslovanju. Prema podacima NBS banke su svoju dobit povećale 2,5 puta 2017 godine u odnosu na 2014. godinu u istom posmatranom periodu, tako da su na dan 30.09.2017 godine ostvarile 54,7 milijardi dobiti u okviru 25 banaka. Na kraju III kvartala 2018. godine 24 banke je ostvarilo dobitak u ukupnom iznosu od 55,5 milijardi RSD, nosioci takvog rezultata su pet banaka čiji dobitak učestvuje 68% u ukupnom dobitku bankarskog sektora. Na dan 30.09.2017 godine samo je pet banaka ostvarilo negativan finansijski rezultat od 1,2 milijarde dinara, da bi na kraju III kvartala 2018. godine 6 banaka je ostvarilo gubitak u iznosu od 1,6 milijardi rsd, nosioci tog gubitka su dve banke koje učestvuju 66% u ukupno iskazanom gubitku bankarskog sektora. I ostali pokazatelji poslovanja banaka kao što su prinos na aktivu (ROA), prinos na kapital (ROE) su na zavidnom nivou, u okviru poželjnih granica. Prinos na aktivu je bio nizak, odnosno ispod prosečnog nivoa u periodu od 2011 do 2015.godine, čak je 2013. godine imao negativnu vrednost. Ostalih godina on je bio dobar u rasponu od 1-2%, da bi tek 2017 godine dostigao viši nivo iz 2008. godine od nešto preko 2%. Prinos na aktivu banaka je 2013. godine iskazao negativnu vrednost od -0,4 da bi u 2017 godini bio preko 10%. Na kraju 2018 godine ROA je bila 2,1% i u II kvartalu 2019. godine 1,8%. što označava da je prinos na aktivu u blagom padu. ROE je na kraju 2018. godine bio 11,3% tako da možemo reći da je prinos na kapital imao tendenciju rasta da bi u II kvartalu 2019. godine opao na 9,7%.

Pored prisutne tendencije smanjenja cene odobrenih kredita korisnicima njihovog kreditnog potencijala može se reći da banke nisu izgubile ukupno ostvarene prihode jer su istovremeno sa padom njihovih prihoda po osnovu kamata padali i rashodi po tom osnovu, dok su prihodi na osnovu provizija i naknada za ostale poslove koje banke obavljaju imali tendenciju rasta kao i ostali prihodi, naročito ostalih poslovnih prihoda u procesu preuzimanja banaka gde su banke 2018. godine ostvarile veći operativni dobitak u odnosu na prethodne godine. Smanjivanje kamata po odobrenim kreditima i po tom osnovu smanjenja prihoda i neto dobitka banaka nije uticalo na smanjenje ukupnog pozitivnog finansijskog rezultata poslovanja banaka i zbog istovremene tendencije smanjivanja obaveza banaka, operativnih rashoda iz poslovanja i rashoda od kamata naročito rashoda od kamata po osnovu deviznih depozita.

5. ZAKLJUČAK

U uslovima savremenog načina poslovanja koji podrazumeva javnost i transparentnost poslovanja, sve različitiije, snažnije i složenije rizike poslovanja, sva pravna lica, naročito finansijske institucije a samim tim i banke imaju obavezu da evidentiraju, sagledavaju svoje poslovanje i vrše njegovo obelodanjivanje. Shodno tome banke prema zakonskoj regulativi vode svoje poslovne knjige, sastavljaju svoje završne račune i izveštaje o poslovanju, vrše internu reviziju i kontrolu svog poslovanja, eksternu reviziju svojih zvaničnih računa, dostavljaju ih Centralnoj banci i nadležnim državnim organima i vrše njihovo javno objavljivanje. Istovremeno NBS, kao Centralna banka i ključna institucija zadužena za jačanje stabilnosti finansijskog sistema sve vreme prati osnovne pokazatelje poslovanja banaka i njihove tendencije, vrši supervizorsku procenu (SREP) boniteta i zakonitosti poslovanja banaka neposrednim uvidom u poslovne knjige i ostalu dokumentaciju banaka i posredno kontrolom izveštaja i druge dokumentacije koja je banka dužna da dostavlja za određene periode i u određenim rokovima. Ona to čini kroz kontinuirani proces za svaku banku pojedinačno a samim tim i za celokupan bankarski sektor nadgledajući, kontrolišući i sprovodeći mere za otklanjanje svih iskazanih negativnosti. Na taj način, kroz sprovođenje mera makroprudicijalne politike, ona obezbeđuje vođenje adekvatne poslovne politike banaka u smislu usklađenosti finansijskog potencijala i kreditnog plasmana banaka i prema njihovom obimu i ročnosti, sprečava finansijsku zavisnost banaka od kredita, koncentraciju izloženosti banaka rizicima, konkurentnost banaka i sl.

Samo uzajamnim dejstvom samih banaka (njihovom analizom, internom kontrolom, upravljačkim procesima, njihovom poslovnom politikom, transparentnim i javnim radom) i supervizorstvom NBS može se obezbediti finansijska stabilnost bankarskog sektora, a samim tim i celokupne srpske ekonomije. Na osnovu prikazanih osnovnih pokazatelja poslovanja banaka i finansijske stabilnosti bankarskog sektora RS, tendencije njihovog kretanja u perspektivi, može se zaključiti da se osnovni pokazatelji finansijske stabilnosti bankarskog sektora RS konstantno prate, da se o njima formiraju izveštaji u NBS na tromesečnom nivou i obeležavaju javno kao i da je bankarski sektor RS stabilan, što potvrđuje njegova poslednja ocena i od strane vodećih rejting agencija (S&P, Moody's, Fitch) - BB i Ba3 što je viši rejting u odnosu na prethodni period i sa daljom tendencijom rasta.

LITERATURA

- Dušanić J., (2014). *Bankarstvo*, BPS, Beograd.
 Ivanović P., (2015). *Upravljanje rizicima u bankama*, BBA, Beograd.
 Karić D., (2010). *Uvod u bankarstvo*, Alfa Univerzitet, Beograd.
 Mishkin F. (2006). *Monetarna ekonomija, bankarstvo, finansijska tržišta*, Data status, Beograd.
 Mrvić T., Karić D. (2019). *Bankarstvo*, Akademija poslovnih strukovnih studija, Beograd.
 Mrvić T., (2019), „Finansijska tržišta i institucije“, Akademija poslovnih strukovnih studija, Beograd.
 Mrvić T., (2014). *Kreditne rejting agencije na finansijskom tržištu*, monografija, Svet knjige, Beograd.
 Mrvić T., (2014). *Kreditne rejting agencije na finansijskom tržištu*, monografija, Svet knjige, Beograd.
 Mrvić T., (2013). Rejting ocena banaka i osiguravajućih kompanija, *Časopis za teoriju i praksu Revizora*(61) , Institut za ekonomiku i finansije, str. 71-79, Beograd.
 Rička Ž. Mrvić T., (2015), „Kreditne rejting agencije – kreatori finansijskog tržišta“, Ekonomski fakultet Tuzla, Nacionalna i univerzitetska biblioteka BIH, Sarajevo;
www.nbs.rs.